

Evencio CÓFRECES MERINO, Ramón GARCÍA DE HARO, *Teologia moralna fundamentalna*, Kraków: Wyd. M 2004, ss. 566.

Wydany w Polsce podręcznik teologii moralnej fundamentalnej autorstwa dwóch hiszpańskich teologów moralistów zasługuje na szczególną uwagę wykładowcy tego przedmiotu jak i studentów. Wydawnictwo M w Krakowie uczyniło wielką przysługę środowisku akademickiemu w Polsce decydując się na tłumaczenie i wydanie tegoż podręcznika w języku polskim. Zarówno autorzy jak i podręcznik są dobrze znani współczesnym moralistom języka hiszpańskiego i włoskiego, którzy poszukują solidnych opracowań fundamentalnych zagadnień teologii moralnej. Proponowany podręcznik został opracowany w ostatniej dekadzie minionego stulecia, a więc uwzględnia w swym wykładzie nauczanie Magisterium Kościoła wyrażone najpierw w *Katechizmie Kościoła Katolickiego* (1992), a następnie w encyklice *Veritatis Splendor* (1993). Ponadto jest on podręcznikiem napisanym z myślą o studentach pierwszego cyklu studiów teologicznych, tj. magisterskich. Jak dowiadujemy się ze wstępu E. Cófreces Merino, za podstawę opracowania omawianego podręcznika służyła książka R. García de Haro: *La vida cristiana. Curso de teología moral fundamental* (ss. 850), wydana w 1992 r. przez Uniwersytet w Nawarze. Ponieważ poziom tego dzieła odpowiadał przede wszystkim studentom drugiego i trzeciego cyklu studiów specjalistycznych, tj. licencjackich i doktoranckich, podjęto decyzję przepracowania go tak, aby mógł służyć studentom kursu podstawowego teologii. Tego trudu podjęło się wspólnie dwóch teologów moralistów z Uniwersytetu w Nawarze, mistrz i jego uczeń, ale po niespodziewanej śmierci w 1996 r. R. García de Haro dziedzictwo mistrza uwieńczył E. Cófreces Merino. Mimo że podręcznik jest dziełem tego ostatniego, stanowi on jednak owoc inspiracji mistrza i do pewnego stopnia ich wspólnej pracy. Dlatego równorzędnymi autorami tego dzieła zostają obydwaj moraliści.

Założeniem, jakie stawiają sobie autorzy, jest opracowanie fundamentalnych zagadnień teologii moralnej w duchu Soboru Watykańskiego II oraz w wierności doktrynie Kościoła, wyłożonej przez Jana Pawła II w encyklice *Veritatis Splendor*. Encyklika ta stanowi w podręczniku podstawę ujęcia moralności w jej kluczowych wymiarach. W oparciu o ten fundament autorzy rozwijają szczegółowe kwestie moralności chrześcijańskiej. Encyklika *Veritatis Splendor* przyjęta jest jako zasadniczy i wiodący motyw konstruowania podręcznika teologii moralnej fundamentalnej. Na bazie sugerowanej w encyklice metodologii uprawiania refleksji teologicznomoralnej autorzy podejmują całe dziedzictwo myśli etycznej chrześcijaństwa.

Podział zagadnień w podręczniku jest w gruncie rzeczy dość klasyczny. Autorzy wychodzą od przedstawienia pojęcia teologii moralnej oraz historycznego przeglądu najważniejszych nurtów moralności chrześcijańskiej. Definicja teologii moralnej jest także bliska naszym ujęciom w polskich podręcznikach, jak np. *Powołanie chrześcijańskie*, (red. S. Smoleński, Opole: Wyd. Św. Krzyża 1976). Ujmuje się ją jako gałąź wiedzy teologicznej, która analizuje postę-

powanie człowieka w świetle Objawienia. Stawia także problem ujmowania teologii moralnej w relacji do etyki naturalnej, filozoficznej i świeckiej. W tym kontekście został postawiony problem autonomii moralności przez nawiązanie do poglądów wielu współczesnych moralistów, których zwykło się określać jako przedstawicieli „nowej moralności” lub proporcjonalizmu. Autonomia sumienia znalazła u nich tak silne poparcie, że możliwe stało się mówienie w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego stulecia o prawdziwej rewolucji kopernikańskiej w dziedzinie teologii moralnej. Ten typ myślenia o moralności – podkreślają autorzy – został jednoznacznie przewyżczony w doktrynie moralnej encykliki *Veritatis Splendor*.

Ważnym rozdziałem podręcznika jest antropologia chrześcijańska, ujmowana jako fundament moralności. Punktem wyjścia jest teologiczna wizja człowieka, jaką przekazuje nam Objawienie, tak w porządku stworzenia jak i zbawienia. Autorzy dobrze oddali kontrast, jaki zaistniał po grzechu pierwotnym między człowiekiem stworzonym przez Boga, a człowiekiem upadłym. Konsekwencje tego upadku ukazują oni jako brzemiennie dla moralności ludzkiej i chrześcijańskiej. Naturalnym poniekąd dopełnieniem tej antropologii jest postawienie zagadnienia ostatecznego celu człowieka. Jest on ujęty jako odpowiedź na fundamentalne pytania egzystencjalne i jednocześnie jako sens życia moralnego. W tym kontekście aktualną staje się kwestia opcji fundamentalnej, tj. podstawowego wyboru człowieka o charakterze transcendentalnym. Konkretnie wybory człowieka traktowane są jako wybory kategorialne, które bezpośrednio potwierdzają lub podważają opcję fundamentalną. Grzech jako czyn świadomy i dobrowolny jest rzeczywistością, która zawsze ma odniesienie do Boga. Przedstawiony jest w konfrontacji z wolnością i łaską jako przestrzeni ludzkich wyborów i realizacji powołania chrześcijańskiego.

Ujęcie zagadnień typowych dla teologii moralnej fundamentalnej musi budzić zainteresowanie każdego moralisty, który w ostatnim czasie poszukiwał podręcznika adekwatnego do potrzeb współczesnego studenta. W podręczniku hiszpańskich moralistów znajdujemy układ klasycznych traktatów moralnych, podobny do podręczników z epoki przedsoborowej, a jednocześnie odnowiony w duchu Objawienia i Magisterium Kościoła. Problematyka aktu moralnego, sumienia i prawa moralnego, cnót i grzechu została ujęta rzeczowo, konkretnie i bardzo przystępnie dla studenta. W odróżnieniu od naszych polskich podręczników znajdujemy w nim dobrze omówione zasady moralne, doskonałe rozróżnienia kwestii, pojęć, ich powiązań i struktur. Na próżno będziemy ich szukać w tzw. posoborowych podręcznikach, które skupiły się na ujęciu moralności w kontekście powołania chrześcijańskiego i dały się ponieść biblicyzmowi. Typowym przykładem takiego ujęcia są podręczniki ks. Stanisława Olejnika, czy też wspomniany już podręcznik *Powołanie chrześcijańskie*, pod redakcją bpa Stanisława Smoleńskiego. Ich pastoralny i kerygmaticzny charakter sprawia, że poza ogólnymi ideami związanymi z moralnością chrześcijańską nie znajdujemy w nich konkretnych kryteriów oceny działania moralnego, jakich oczekuje współczesny człowiek.

Omawiany podręcznik sytuuje się pomiędzy pryncypializmem i sytuacjonizmem, lub pomiędzy konsekwencjalizmem i biblicyzmem, albo też pomiędzy kazuistyką i kerygmatem. Autorzy świadomie realizują „trzecią drogę”, odrzucając najpierw niewłaściwe ujęcia, które w przeszłości i w ostatnim okresie (tzw. „nowej moralności”) prowadziły do zdrady autentycznego ducha moralności chrześcijańskiej. Łącząc to, co wartościowe i niepodważalne w roztropnościowej koncepcji moralności ludzkiej z tym, co istotne dla pojmowania moralności chrześcijańskiej w świetle Objawienia, tworzą zrównoważoną doktrynalnie koncepcję teologii moralnej. Proponowany przez autorów hiszpańskich podręcznik to kompetentny wykład moralności chrześcijańskiej, dobrze zintegrowany z akademicką tradycją ujmowania fundamentalnych zagadnień teologii moralnej i z treścią moralnej doktryny Kościoła (zwłaszcza Katechizmu Kościoła Katolickiego i encykliki *Veritatis Splendor*) a także z wyzwaniem egzystencjalnymi i moralnymi współczesnego człowieka.